Overzicht Europese fondsen

Horizon 2020

Horizon 2020 is het programma van de Europese Commissie om Europees onderzoek en innovatie te stimuleren. Horizon 2020 loopt sinds 1 januari 2014 en is de opvolger van het Zevende Kaderprogramma (KP7). Horizon 2020 krijgt een totaalbudget van ongeveer 80 miljard euro voor de periode 2014-2020. Met Horizon 2020 willen de Europese Commissie en het ministerie van Economische Zaken wetenschap en innovatie stimuleren in het bedrijfsleven en de academische wereld. Zo kunnen zij het concurrentievermogen van Europa vergroten. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) is nationaal contactpunt voor dit programma.

Horizon 2020 bestaat uit 3 pijlers. Deze sluiten aan bij de Europese doelen voor werkgelegenheid en groei (Europe 2020) en het bijbehorende vlaggenschip Innovation Union. Alle onderdelen leveren financiering voor circulaire economie. De eerste pijler, Excellente Kennisbasis, is gericht op wetenschap. De tweede pijler, Industrieel leiderschap, wil investeringen aanjagen in de belangrijkste industriële technologieën. Dat gebeurt door Europese bedrijven te stimuleren om te groeien tot wereldleiders op hun gebied. Deze pijler bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Sleuteltechnologieën (samenwerking op R&D en Innovatie).
2. Toegang tot financiering (leningfaciliteiten, risicokapitaal - waaronder de European Investment Bank).
3. Innovatie door mkb (speciaal mkb-instrument, voortzetting Eurostars voor hightech mkb, ondersteuning innovatiecapaciteit mkb'ers).

In de derde pijler, de 7 maatschappelijke uitdagingen, is in het bijzonder thema 5 gericht op circulaire economie, "Climate action, environment, resource efficiency and raw materials", welke tot doel heeft onze economie en maatschappij in zijn geheel duurzamer te maken.

Jaarlijks worden verscheidene oproepen opengesteld waarop projectvoorstellen kunnen worden ingediend. Deze voorstellen worden door een onafhankelijke groep van deskundigen beoordeeld. De beste voorstellen worden gefinancierd tot het maximum beschikbare budget van 300-350 miljoen euro. Er is geen nationale allocatie. Zowel onderzoeksinstituten als bedrijven en overheden kunnen meedingen in Horizon2020-calls, veelal in samenwerkingsconsortia van tenminste drie entiteiten uit drie verschillende landen. De meeste voorstellen zijn circa 5-10 miljoen euro groot voor een looptijd van 3-5 jaar. Er is mogelijkheid voor het midden- en kleinbedrijf (mkb) tot indienen van kleinere voorstellen (50.000 euro voor haalbaarheidsstudies en tot 3 miljoen euro voor pilotstudies) waarvoor geen internationale samenwerking vereist wordt.

In de programmering is uitdrukkelijk ruimte voor circulaire economie, inclusief afval als grondstof, nieuwe bedrijfsmodellen en systemische eco-innovatie. De Nederlandse delegatie hecht hier grote waarde aan en bepleit ambitieuze oproepen met genereuze budgettaire ruimte.

Op Europese schaal wordt circa één op 10 projecten gehonoreerd met Europese financiering. In de onderzoekwereld is deze succeskans niet ongebruikelijk, maar het blijft een punt van zorg dat bedrijven moeten investeren in het opstellen/indienen van voorstellen terwijl de kans op daadwerkelijke financiering klein is. Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft daarom opdracht gegeven aan RVO.nl om met name het mkb intensief te ondersteunen tijdens het opstellen en indienen van voorstellen.

De Nederlandse deelname is ondanks de lage slagingskans zeer succesvol, met jaarlijks circa 8-11% van het beschikbare budget voor milieuonderzoek.

Life+

LIFE is het financiële instrument van de Europese Commissie voor milieu, natuur en klimaat. Het programma wordt uitgevoerd door de Europese Commissie. De ministeries van Infrastructuur en Milieu, voor de (sub-) programma's Milieu en Klimaat, en Economische Zaken (EZ), voor het sub-programma Natuur, zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het LIFE-programma in Nederland. RVO.nl verzorgt de uitvoering in opdracht van de beide ministeries.

Jaarlijks wordt een call opgesteld waarvoor projecten kunnen worden ingediend. Voor de periode 2014-2017 heeft Nederland een indicatieve allocatie van 34 miljoen euro voor zogenaamde 'LIFE Traditional Projects'. Daarnaast kent LIFE zogenaamde 'Integrated Projects', waarvoor per project ongeveer 10 miljoen euro Europese cofinanciering beschikbaar is. Iedere lidstaat heeft voor de gehele looptijd van het huidige LIFE-programma (2014-2020), recht op drie 'Integrated Projects', verdeeld over de sub-programma's voor Milieu, Natuur en Klimaat. LIFE staat open voor bedrijfsleven, NGO's en overheden.

In het meerjarig Werkprogramma 2014-2017 is vastgelegd voor welke thema's LIFE kan worden ingezet. Voor het sub-programma Milieu is 'Milieu en efficiënt hulpbronnengebruik' één van de drie thema's die in het LIFE-werkprogramma zijn benoemd. LIFE richt zich in het sub-programma voor Milieu op demonstratie- en pilotprojecten.

LIFE biedt goede mogelijkheden voor projecten ronde de Circulaire Economie. Projectvoorstellen worden in concurrentie met elkaar ingediend en beoordeeld door een onafhankelijke beoordelingscommissie. Naast de nationale allocatie zijn de belangrijkste factoren voor succesvolle indiening van projectvoorstellen de kwaliteit van het project, de herhaalbaarheid van het project en de verwachte Europese toegevoegde waarde ('European added value').

Op Europese schaal wordt ongeveer één op de vijf ingediende projecten gehonoreerd, daarmee is er dus een gerede kans dat projecten niet worden gehonoreerd. Over de vorige programmaperiode (2007-2013), hebben Nederlandse projecten samen in totaal meer LIFE-geld ontvangen dan waar Nederland op grond van de Nationale allocatie recht had. De verklaring daarvoor is het belang dat de Europese Commissie hecht aan kwaliteit, en de doorgaans hoge kwaliteit van Nederlandse projectvoorstellen. Daarnaast hebben Nederlandse organisaties geparticipeerd in projecten die werden ingediend in andere Europese lidstaten, deze bedragen komen niet terug in de Nederlandse allocatie. De begeleiding door RVO.nl van projectvoorstellen in de aanvraagfase draagt in grote mate aan bij aan het succes van Nederlandse projecten.

Interreg

Interreg-programma's zijn gedecentraliseerde programma's. Dit houdt in dat de lidstaten binnen het programma zelf besluiten over toekenning van de fondsen aan projecten. Hierdoor is niet op voorhand te voorspellen hoeveel geld binnen brede thematische doelen wordt toegekend aan specifieke doelen en aan partners uit deelnemende landen: projecten worden geselecteerd op inhoudelijke kwaliteit, niet op herkomst van de deelnemers.

Het Interreg Europe programma is specifiek gericht op kennisuitwisseling. Private deelname in dit programma is voornamelijk afkomstig uit de kennishoek. Voor de andere twee programma's is deelname door een bredere groep private partners mogelijk.

In de periode oktober–november 2014 zijn de samenwerkingsprogramma's voor Interreg Europe, Interreg North Sea Region en Interreg North West Europe ingediend bij de Europese Commissie. Deze programma's zijn momenteel nog niet formeel vastgesteld, dus onderstaand antwoord is formeel nog met een slag om de arm, hoewel mag worden aangenomen dat de Commissie niet fundamenteel de programma's zal willen wijzigen.

De drie genoemde Interreg programma's, waarvoor de nationale verantwoordelijkheid is belegd bij het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, hebben alle besloten het thematisch doel 'resource efficiency' (waaronder ook circulaire economie valt) op te nemen in het samenwerkingsprogramma, ingebed in bredere prioriteitsassen.

Naar verwachting zullen de eerste 'calls for proposals' voor de drie programma's in het tweede kwartaal van 2015 worden geopend. In Nederland worden organisaties, die voornemens zijn een project te ontwikkelen of deel te nemen aan een samenwerkingsproject, actief ondersteund door RVO.nl.

In de tweede helft van 2014 zijn de samenwerkingsprogramma's voor de nieuwe programmaperiode 2014-2020 voor de Interreg VA-programma's voor Twee Zeeën en Vlaanderen-Nederland ter goedkeuring voorgelegd aan de Europese Commissie. December 2014 is het programma van Vlaanderen-Nederland goedgekeurd. Naar verwachting zal het programma voor Twee Zeeën dit voorjaar goedgekeurd worden.

In beide samenwerkingsprogramma's, waarvoor de nationale verantwoordelijkheid is belegd bij EZ, is –zij het niet expliciet als zodanig benoemd- de circulaire economie zeer herkenbaar in het programma opgenomen.

Voor zowel Vlaanderen-Nederland als Twee Zeeën is de thematische doelstelling: Bescherming van het milieu en bevordering van efficiënte omgang met hulpbronnen opgenomen. Zeker gelet op de daarnaast geformuleerde doelstellingen in beide programma's, innovatie en de overgang naar de koolstofarme economie, geldt daarmee voor beide programma's dat het thema 'Bescherming van het milieu en bevordering van efficiënte omgang met hulpbronnen' op zichzelf, maar juist en vooral ook de combinatie van deze prioriteit met de prioriteiten innovatie en overgang naar de koolstofarme economie, in beide programma's het begrip circulaire economie invult en onderstreept.

Wel is het van belang te realiseren dat Interreg-programma's als deze afhankelijk zijn van de ingediende projecten. Hierdoor is niet op voorhand te voorspellen hoeveel geld binnen brede thematische doelen wordt toegekend. In de programma's zijn bedragen en percentages opgenomen, maar deze zijn uiteindelijk indicatief.

Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)

Er zijn vier landsdelige EFRO-programma's, Noord, Oost, Zuid, West. De uitvoering hiervan ligt bij de regio's. Het Rijk houdt toezicht op een doel- en rechtmatige besteding van de middelen. EZ is lidstaatverantwoordelijk departement richting Brussel. De vier EFRO-programma's 2014-2020 zijn goedgekeurd, naar verwachting gaan de loketten (afhankelijk per regio) februari/maart/april 2015 open voor aanvragen. Potentiële aanvragers kunnen zich melden bij de vier managementautoriteiten of bij de provincies.

In 2014-2020 worden de EFRO-middelen ingezet op twee doelen: innovatie en koolstofarme economie. De hoofddoelgroep is het mkb. De focus is om het mkb te laten aanhaken bij topsectoren via samenwerkingsprojecten en valorisatie (fase van productontwikkeling en naar de markt brengen van producten). Binnen het thema innovatie is het mogelijk om initiatieven rond de circulaire economie aan te dragen.

Nederland ontvangt 507 miljoen euro voor de vier landsdelige programma's. Het bedrag dat Nederland zal ontvangen voor de landsdelige programma's wordt als volgt verdeeld: Noord: 20,41 %, Oost: 19,77%, Zuid: 22,40% en West: 37,42% van het Europese budget.

Voor de nieuwe programmaperiode 2014-2020 is totaal 91 miljoen euro Rijkscofinanciering beschikbaar op de EZ-begroting voor de landsdelige EFRO-programma's. Dit bedrag wordt voor zeven jaar toegekend aan de programma's. EZ is momenteel met de regio's in overleg over de gezamenlijke EFRO-prioriteiten voor de inzet van de Rijkscofinanciering. Dit proces loopt nog. Circulaire economie is hierin een mogelijk thema.

KIC Raw Materials
Het European Institute of Innovation and Technology (EIT) draagt, in het kader van Horizon 2020, bij aan pan-Europese samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en onderwijs. Om dit te bereiken worden op acht thema's Knowledge and Innovation Communities (KIC's) gevormd.

Op 9 december 2014 is bekend gemaakt dat de KIC Raw Materials zal worden ingevuld door het Europese consortium RawMatTERS.

Nederland is goed vertegenwoordigd in dit consortium. Deelnemende Nederlandse kennisinstellingen zijn: Leiden Universiteit, Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO), Radboud Universiteit Nijmegen, Wetsus en Technische Universiteit Delft.

Dit consortium benadert grondstoffen vanuit de gehele keten - mijnbouw, processing, recycling, substitutie. De KIC-formule houdt in dat andere partners nog kunnen toetreden, ook kunnen door Nederland gesubsidieerde projecten als cofinanciering worden ingezet.

Andere KIC's, met name Climate KIC waarin Universiteit Utrecht een dependance inricht, leveren ook mogelijkheden voor financiële ondersteuning van circulaire economie en steden.

Vanuit Horizon 2020 is in de periode 2014-2020 een budget van 2,7 miljard euro beschikbaar gemaakt voor EIT om een vier keer zo grote investering te mobiliseren.